

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริการสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ

กรณีศึกษาศูนย์เรียนรู้ผู้สูงวัยต้นแบบ

พรชิตา อุปถัมภ์¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริการสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ และ 2) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริการสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ โดยใช้กรณีศึกษาศูนย์เรียนรู้ผู้สูงวัยต้นแบบ 5 แห่ง จาก 5 ภูมิภาคของประเทศไทย กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำแนกเป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้ให้บริการ จำนวน 5 คน และผู้สูงอายุ จำนวน 75 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง และแบบสนทนากลุ่ม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริการสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุดำเนินการ 2 ลักษณะ คือ (1) กิจกรรมบริการสารสนเทศ ประกอบด้วย บริการสอนหรือแนะนำ และบริการเผยแพร่สารสนเทศ เนื้อหาครอบคลุมทักษะการเรียนรู้ ทักษะอาชีพ และทักษะการดำเนินชีวิต โดยบริการผ่าน 2 ช่องทางการบริการ คือ บริการ ณ หน่วยงาน และภายนอกหน่วยงาน และ (2) การจัดการสารสนเทศ ครอบคลุมการจัดหา รวบรวม ประมวลผล และเผยแพร่สารสนเทศที่หลากหลาย เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ และ 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริการสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ จำแนก 3 กลุ่มตามกรอบทฤษฎีระบบ ได้แก่ (1) ปัจจัยด้านโครงสร้าง กลุ่มปัจจัยที่ทำหน้าที่เป็นรากฐานของการดำเนินงาน ประกอบด้วย นโยบาย งบประมาณ บุคลากร ทรัพยากรสารสนเทศ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สภาพแวดล้อม และภาคีเครือข่าย (2) ปัจจัยด้านกระบวนการ เป็นกลุ่มปัจจัยที่ทำหน้าที่เป็นกลไกการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ประกอบด้วย กิจกรรมบริการ ช่องทางการบริการ และการประชาสัมพันธ์ และ (3) ปัจจัยด้านผลลัพธ์ เป็นผลที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุจากการทำงานร่วมกันของ 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านโครงสร้างและปัจจัยด้านกระบวนการ เช่น ทักษะการเรียนรู้ การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะ การถ่ายทอดภูมิปัญญา

คำสำคัญ: การบริการสารสนเทศ, การเรียนรู้ตลอดชีวิต, ผู้สูงอายุ, ศูนย์เรียนรู้ชุมชน

(Received: 18 June 2025; Revised: 17 September 2025; Accepted: 17 October 2025)

*บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องการพัฒนาต้นแบบการบริการสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของศูนย์เรียนรู้ผู้สูงวัยต้นแบบ

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง อีเมล: pomchita@rumail.ru.ac.th

**Factors affecting information services for promoting lifelong learning among the elderly
a case study of model elderly learning centers**

Pornchita Upatum²

Abstract

This study aimed to (1) examine the current state of information services for promoting lifelong learning among the elderly and (2) analyze the factors affecting their effectiveness, using five model elderly learning centers across Thailand's five regions as case studies. The participants were divided into two groups: five service providers and seventy-five elderly individuals. Research instruments included semi-structured interviews and focus group discussions. Data were collected through interviews and group discussions and analyzed using inductive content analysis.

The findings revealed that information services for promoting lifelong learning among the elderly were carried out in two major forms: (1) information service activities, comprising teaching or guidance and information dissemination covering learning skills, vocational skills, and life skills through both on-site and off-site services; and (2) information management, which involved the acquisition, collection, processing, and dissemination of diverse information resources to support elderly learning.

Furthermore, the factors affecting the effectiveness of information services were categorized into three groups based on systems theory: (1) structural factors, serving as the foundation of operations, including policies, budgets, personnel, information resources, information and communication technology (ICT), environment, and networks; (2) process factors, functioning as operational mechanisms, comprising service activities, service channels, and public relations; and (3) outcome factors, which resulted from the interaction of structure and process, reflected in the development of learning skills, the enhancement of quality of life and well-being, and the transmission of local wisdom among the elderly.

Keywords: Information services, Lifelong learning, Elderly, Community learning centers

---

² Asst. Prof. Dr., Department of Library Science, Faculty of Humanities, Ramkhamhaeng University, Thailand

Email: pornchita@rumail.ru.ac.th

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรอย่างรวดเร็ว โดยมีจำนวนประชากรเด็กเกิดใหม่น้อยกว่าประชากรผู้สูงอายุ ส่งผลให้ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่เข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างรวดเร็วโดยใช้เวลาเพียง 18 ปีในการเปลี่ยนผ่าน (United Nations Thailand, 2025) โดยมีจำนวนและสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) ร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด (National Statistical Office, 2024) ส่งผลให้ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (Complete aged society) ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในทุกมิติ

รัฐบาลกำหนดนโยบายเพื่อรองรับสังคมสูงวัยในทุกมิติดังปรากฏในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (Office of the National Economic and Social Development Council, 2017) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (Office of the National Economic and Social Development Council, 2023) โดยประเด็นที่รัฐบาลให้ความสำคัญ คือ การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน โดยอาศัยกลยุทธ์สำคัญ คือ การเรียนรู้ตลอดชีวิต (United Nations, 2002; World Health Organization, 2002)

การเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพให้กับผู้สูงอายุเพื่อให้สามารถพัฒนาทักษะและมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างต่อเนื่อง (United Nations, 2002; World Health Organization, 2002) ทั้งนี้ การเรียนรู้จะเกิดผลสัมฤทธิ์ได้ก็ต่อเมื่อผู้สูงอายุได้รับสารสนเทศที่สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของตนเอง ดังนั้น “การบริการสารสนเทศ” จึงเป็นกลไกหลักในการเปิดโอกาสให้ผู้สูงวัยเข้าถึงองค์ความรู้ที่เหมาะสมและนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Shaukat, Naveed, Asghar, Järvenoja, & Uzair-ul-Hassan, 2024)

อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา พบว่ายังมีข้อจำกัดในงานวิจัยที่ศึกษาลงลึกเกี่ยวกับปัจจัยเชิงระบบซึ่งส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของการบริการสารสนเทศ (Amadi, & Eze, 2023; Asante, 2014) ดังนั้น งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาสภาพปัจจุบันและวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริการสารสนเทศของศูนย์เรียนรู้ผู้สูงวัยต้นแบบ เพื่อนำผลลัพธ์ไปใช้เป็นแนวทางกำหนดนโยบายรวมทั้งการจัดเตรียมทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริการสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุของศูนย์เรียนรู้ผู้สูงวัยต้นแบบ

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริการสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุของศูนย์เรียนรู้ผู้สูงวัยต้นแบบ

ขอบเขตการวิจัย

หน่วยงานเป้าหมาย คือ ศูนย์เรียนรู้ผู้สูงวัยต้นแบบ 5 แห่ง สังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งดำเนินการนำร่องทั่วประเทศ 5 แห่ง ได้แก่ ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอเขต คลองเตย กรุงเทพมหานคร ห้องสมุดประชาชนอำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ห้องสมุดประชาชน จังหวัดอุบลราชธานี ห้องสมุดประชาชนจังหวัดพิษณุโลก และห้องสมุดประชาชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี

กรอบแนวคิดสำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริการสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของศูนย์เรียนรู้ผู้สูงวัยต้นแบบโดยอาศัยทฤษฎีระบบ (Skyttner, 2005) ทฤษฎีการเรียนรู้ของ ผู้ใหญ่ (Knowles, 1980) แนวคิดการสูงวัยอย่างมีพลัง (World Health Organization, 2002) แผนปฏิบัติการ นานาชาติเกี่ยวกับผู้สูงอายุแมดริด (United Nations, 2002) และหลักการสหประชาชาติสำหรับผู้สูงอายุ (United Nations, 1991)

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) แบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพการบริการสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีการ ดำเนินการดังนี้

1. การสำรวจเอกสาร เป็นการสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือวิจัย คือ แบบสำรวจ เอกสาร เพื่อนำข้อมูลไปใช้สำหรับการพัฒนาเครื่องมือวิจัย

2. การสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้สูงอายุ จำนวน 75 คน (ศูนย์ละ 15 คน) เกณฑ์ การพิจารณาคัดเลือก คือ มีอายุ 60 ปีขึ้นไป และเข้าร่วมกิจกรรมหรือใช้บริการของศูนย์ไม่น้อยกว่า 5 ครั้งต่อ ปี เพื่อให้ได้ผู้ให้ข้อมูลที่มีประสบการณ์ตรง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ใช้ระยะเวลาประมาณ 60-80 นาทีต่อกลุ่ม (กลุ่มละ 5-6 คน)

เครื่องมือวิจัย คือ แบบสนทนากลุ่ม มีกระบวนการพัฒนาเครื่องมือวิจัย ดังนี้ 1) การ สร้างคำถาม จากการสังเคราะห์เอกสาร เพื่อกำหนดประเด็นการสนทนาเบื้องต้น 2) ตรวจสอบความตรงเชิง เนื้อหา (Content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านบรรณารักษศาสตร์และ สารสนเทศศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาผู้ใหญ่และการเรียนรู้ตลอดชีวิต และผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุ

พร้อมทั้งปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ 3) นำเสนอเครื่องมือวิจัยแก่คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยตรวจสอบและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะและ 4) ทดลองสัมภาษณ์กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริงเพื่อตรวจสอบความชัดเจนและความเหมาะสมของคำถาม และปรับปรุงเทคนิคการสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มถอดความ (Transcription) อย่างละเอียด จากนั้นนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงอุปนัย (Inductive content analysis) ตามแนวทางของ Elo and Kyngäs (2008) ประกอบด้วย การเตรียมข้อมูล การจัดระบบข้อมูล และการรายงานผล

ระยะที่ 2 การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริการสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของศูนย์เรียนรู้ผู้สูงวัยต้นแบบ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ให้บริการ (บรรณารักษ์ หรือ ครูสกร.) สังกัดศูนย์เรียนรู้ผู้สูงอายุต้นแบบ จำนวน 5 คน (ศูนย์ละ 1 คน) โดยใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เนื่องจากแต่ละศูนย์มีผู้รับผิดชอบหลักเพียง 1 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เครื่องมือวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง ข้อคำถามครอบคลุมประเด็นสำคัญ ได้แก่ นโยบายสภาพแวดล้อม บุคลากร สารสนเทศ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กิจกรรมบริการ ช่องทางการบริการ การประชาสัมพันธ์ ภาาีเครือข่าย และงบประมาณ ส่วนกระบวนการพัฒนาเครื่องมือวิจัยมีกระบวนการดำเนินการเหมือนกับเครื่องมือวิจัยในระยะที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงอุปนัย

การวิจัยนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ภายใต้เลขที่ HRE67/0050 โดยผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยและมีมาตรการในการปกป้องสิทธิ ความเป็นส่วนตัวและศักดิ์ศรีของผู้ให้ข้อมูลอย่างเคร่งครัด

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของการบริการสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุของศูนย์เรียนรู้ผู้สูงวัยต้นแบบ จากการศึกษาศูนย์เรียนรู้ผู้สูงวัยต้นแบบทั้ง 5 แห่ง พบว่าศูนย์ทุกแห่งมีการดำเนินงานด้านบริการสารสนเทศพื้นฐานและกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ เช่น บริการยืม-คืนทรัพยากรสารสนเทศ บริการส่งเสริมการอ่าน บริการตอบคำถาม เป็นต้น จำแนกการบริการสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็น 2 มิติ ได้แก่ กิจกรรมบริการสารสนเทศ และการจัดการสารสนเทศ

1.1 กิจกรรมบริการสารสนเทศ เป็นการถ่ายทอดข่าวสารและองค์ความรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุ โดยศูนย์ทุกแห่งดำเนินกิจกรรมบริการสารสนเทศ 2 กิจกรรมหลัก ได้แก่ บริการสอนหรือแนะนำ และบริการเผยแพร่สารสนเทศ

1.1.1 บริการสอนหรือแนะนำ เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้และทักษะใหม่
ครอบคลุมทั้ง ทักษะการเรียนรู้ ทักษะอาชีพ และทักษะการดำเนินชีวิต

ทักษะการเรียนรู้ กิจกรรมที่เน้นการสร้างทักษะที่ทำให้ผู้สูงอายุสามารถเรียนรู้ได้ด้วย
ตนเอง โดยศูนย์แต่ละแห่งมีการจัดกิจกรรมแตกต่างกัน เช่น ศูนย์ฯ กรุงเทพมหานคร การเรียน
ภาษาต่างประเทศ (ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น) การวาดรูปสีน้ำมัน ศูนย์ฯ จังหวัดอุบลราชธานี การสมัครอีเมล
การตัดต่อคลิปวิดีโอ การใช้ติ๊กต็อก (TikTok) ศูนย์ฯ จังหวัดพิษณุโลก สมุนไพรกับการดูแลสุขภาพ ศูนย์ฯ
อำเภอพนมสารคาม การใช้อินเทอร์เน็ต เป็นต้น

ทักษะอาชีพ เน้นกิจกรรมส่งเสริมการประกอบอาชีพ การสร้างรายได้ และการใช้เวลา
ว่างให้เกิดประโยชน์ เช่น ศูนย์ฯ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จัดกิจกรรมการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้ ขนมบัวหิมะ
ศูนย์ฯ อำเภอพนมสารคาม จัดกิจกรรมการทำยาหม่องสมุนไพร ยานวดสมุนไพร ข้าวหลาม เป็นต้น

ทักษะการดำเนินชีวิต มุ่งเสริมสร้างความสามารถในการดูแลตนเองและปรับตัวใน
สังคมปัจจุบัน เช่น ศูนย์ฯ อำเภอพนมสารคาม จัดกิจกรรมรู้เท่าทันสื่อ กฎหมายน่ารู้สำหรับผู้สูงวัย ศูนย์ฯ
จังหวัดพิษณุโลก จัดกิจกรรมออกกำลังกายในผู้สูงวัย เป็นต้น

1.1.2 บริการเผยแพร่สารสนเทศ เป็นการถ่ายทอดข่าวสารและองค์ความรู้ให้แก่ผู้สูงอายุและ
ประชาชนทั่วไปผ่านช่องทางที่หลากหลาย ครอบคลุมทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อดิจิทัล สื่อมวลชน และกิจกรรมใน
ชุมชน

สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นการเผยแพร่สารสนเทศผ่านจดหมายข่าว แผ่นพับ คู่มือ และป้าย
ประกาศ ซึ่งใช้ในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมและเผยแพร่ข่าวสาร ความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุ เช่น
ศูนย์ฯ จังหวัดพิษณุโลก จัดทำจดหมายข่าวเพื่อเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับ “สิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุ”

สื่อดิจิทัล เป็นการเผยแพร่ผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ยูทูป เพื่อให้ผู้สูงอายุและ
ผู้สนใจทั่วไปสามารถเข้าถึงสารสนเทศได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง เช่น ศูนย์ฯ จังหวัดอุบลราชธานีและ
ศูนย์ฯ กรุงเทพมหานคร มีการเผยแพร่ข่าวสาร ความรู้ผ่านเฟซบุ๊ก กลุ่มไลน์อย่างต่อเนื่อง

สื่อมวลชน เป็นการเผยแพร่ข่าวสาร ความรู้ผ่านรายการวิทยุและโทรทัศน์ท้องถิ่น
เช่น ศูนย์ฯ จังหวัดสุราษฎร์ธานีร่วมมือกับสถานีวิทยุชุมชนเพื่อเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหารและ
งานหัตถกรรม

กิจกรรมในชุมชน เป็นการจัดกิจกรรมแก่ผู้สูงอายุในชุมชน เช่น ศูนย์ฯ จังหวัดสุราษฎร์
ธานี เผยแพร่ข่าวสาร ความรู้ รวมทั้งกิจกรรม ณ ตลาดนัดตลาดน้ำบ้านดอน ศูนย์ฯ อำเภอพนมสารคาม จัด
กิจกรรม ณ โรงเรียนผู้สูงอายุ

โดยสรุป ศูนย์ทุกแห่ง มีกิจกรรมบริการสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุผ่านกิจกรรมบริการสอนหรือแนะนำ และบริการเผยแพร่สารสนเทศครอบคลุมทั้งทักษะการเรียนรู้ทักษะอาชีพ และทักษะการดำเนินชีวิต โดยมีเนื้อหาแตกต่างกันตามบริบทของชุมชน โดยบริการผ่านช่องทางการบริการที่หลากหลาย เช่น บริการ ณ หน่วยงาน บริการนอกหน่วยงาน (บริการเคลื่อนที่ บริการผ่านสื่อมวลชน บริการออนไลน์)

1.2 การจัดการสารสนเทศ เป็นการจัดหา รวบรวม การประมวลผล และเผยแพร่สารสนเทศที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุ โดยศูนย์ทุกแห่งมีการจัดการสารสนเทศครอบคลุมครบทั้ง 4 ขั้นตอน ได้แก่

1.2.1 การจัดหาสารสนเทศ เป็นการแสวงหาสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุทั้งจากหนังสือ วารสาร สื่อดิจิทัล และบุคคล เช่น ศูนย์ฯ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จัดหาวิทยากรที่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้ การจัดทำขนมบัวหิมะ ศูนย์ฯ อำเภอนมสามัคคี จัดหาวิทยากรที่มีความรู้ด้านการใช้สมุนไพร ภูมิปัญญา การรู้เท่าทันสื่อ เพื่อถ่ายทอดความรู้แก่ผู้สูงอายุ

1.2.2 การรวบรวมสารสนเทศ เป็นการจัดเก็บข้อมูลจากเอกสาร ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการสัมภาษณ์ผู้รู้ เช่น ศูนย์ฯ กรุงเทพมหานคร รวบรวมเอกสารคำสอนภาษาต่างประเทศ (ภาษาจีน) ศูนย์ฯ จังหวัดอุบลราชธานี รวบรวมคลิปวิดีโอการสอนการใช้เทคโนโลยี เช่น การใช้ดีดต็อก (TikTok) การสมัครอีเมล ศูนย์ฯ จังหวัดพิษณุโลก รวบรวมข้อมูลสมุนไพรพื้นบ้าน เป็นต้น

1.2.3 การประมวลผลสารสนเทศ เป็นการคัดกรอง เรียบเรียง จัดรูปแบบ รวมทั้งการจัดทำเครื่องมือช่วยสำหรับการเข้าถึงสารสนเทศ เช่น ศูนย์ฯ กรุงเทพมหานคร จัดทำอินโฟกราฟิก เพื่อถ่ายทอดความรู้เรื่องอักษรในภาษาจีน ศูนย์ฯ จังหวัดพิษณุโลก จัดทำคิวอาร์โค้ด สำหรับการเข้าถึงสารสนเทศเกี่ยวกับสมุนไพร ศูนย์ฯ อำเภอนมสามัคคี จัดทำบัญชีรายชื่อสมุนไพรในพื้นที่

1.2.4 การเผยแพร่สารสนเทศ เป็นการให้ข่าวสาร ความรู้ผ่านช่องทางการบริการที่หลากหลาย ได้แก่ บริการ ณ หน่วยงาน (การจัดนิทรรศการ การอบรม สัมมนา กิจกรรมบริการสารสนเทศ) จัดหมายข่าว บริการนอกหน่วยงาน (เฟซบุ๊ก ไลน์ บริการในชุมชน) มีเพียงศูนย์เดียว คือ ศูนย์ฯ จังหวัดสุราษฎร์ธานีที่มีการเผยแพร่สารสนเทศผ่านสื่อมวลชนท้องถิ่น

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริการสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุของศูนย์เรียนรู้ผู้สูงอายุต้นแบบตามกรอบทฤษฎีระบบ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านโครงสร้าง ปัจจัยด้านกระบวนการ และปัจจัยด้านผลลัพธ์

2.1 ปัจจัยด้านโครงสร้าง (Structure) กลุ่มปัจจัยนำเข้าของระบบ ที่ทำหน้าที่เป็นรากฐานการ

ดำเนินงานประกอบด้วย นโยบาย งบประมาณ บุคลากร สารสนเทศ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สภาพแวดล้อม และภาคีเครือข่าย

2.1.1 นโยบาย ศูนย์ทุกแห่งกำหนดนโยบายเหมือนกัน คือ การเป็นศูนย์กลางสร้างอาชีพ คุณค่า และสุขภาวะที่ดีแก่ผู้สูงอายุ โดยการส่งเสริมอาสาสมัครผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและขับเคลื่อนกิจกรรม

2.1.2 งบประมาณ ศูนย์ทุกแห่งได้รับงบประมาณสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมจากกรมส่งเสริมการเรียนรู้ มีศูนย์บางแห่ง คือ ศูนย์ฯ จังหวัดสุราษฎร์ธานี และศูนย์ฯ จังหวัดอุบลราชธานีได้รับงบประมาณสนับสนุนเพิ่มเติมจากมูลนิธิตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

2.1.3 บุคลากร ศูนย์ทุกแห่งมีบุคลากรที่ทำหน้าที่ดำเนินการบริการสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ผู้สูงอายุ

2.1.4 สารสนเทศ ศูนย์ทุกแห่งมีการจัดหา รวบรวม และเผยแพร่สารสนเทศในหลากหลายรูปแบบที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ โดยดำเนินการตามกรอบการจัดการสารสนเทศที่ครอบคลุมทั้งการจัดหา การรวบรวม การประมวลผล และการเผยแพร่ เนื้อหาของสารสนเทศมีความแตกต่างกันไปตามบริบทของชุมชน เช่น ศูนย์ฯ กรุงเทพมหานคร มุ่งเน้นการจัดหาและรวบรวมสารสนเทศที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ เช่น ภาษาต่างประเทศ กิจกรรมด้านศิลปะ จัดเก็บในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์ ส่วนศูนย์ฯ ทั้ง 4 แห่ง คือ ศูนย์ฯ จังหวัดอุบลราชธานี ศูนย์ฯ จังหวัดพิษณุโลก ศูนย์ฯ จังหวัดสุราษฎร์ธานี และศูนย์ฯ อำเภอนมสามัคคี มุ่งเน้นการจัดหาและรวบรวมสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่น (เช่น สมุนไพร อาหารพื้นบ้าน) ควบคู่กับทักษะพื้นฐานที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิต (เช่น การใช้อีเมล การตัดต่อคลิปวิดีโอ ภูมายนามสำหรับผู้สูงอายุ การรู้เท่าทันภัยออนไลน์) จัดเก็บในรูปแบบสื่อดิจิทัล (คลิปวิดีโอ)

2.1.5 สภาพแวดล้อม ศูนย์ 4 แห่งใช้พื้นที่ภายในอาคารห้องสมุดประชาชนเป็นพื้นที่สำหรับดำเนินกิจกรรมบริการสารสนเทศ ซึ่งเป็นอาคารอเนกประสงค์ 1 ชั้น มีความมั่นคงและปลอดภัย แต่จำกัดด้านพื้นที่ เนื่องจากต้องใช้ร่วมกับคนทุกช่วงวัย ส่วนศูนย์ฯ กรุงเทพมหานคร ใช้พื้นที่ส่วนหนึ่งของพื้นที่การเรียนรู้ร่วมกัน (Co-learning space) ซึ่งตั้งอยู่ ณ ชั้น 4 ของอาคารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้คลองเตย (อาคาร 7 ชั้น) ซึ่งแต่ละชั้นมีการจัดสรรพื้นที่เพื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น พื้นที่จัดแสดงนิทรรศการทางการศึกษา พิพิธภัณฑ์เด็ก เป็นต้น ส่งผลให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงสารสนเทศและกิจกรรมได้ในบรรยากาศที่เปิดกว้าง ทันสมัย และมีความเชื่อมโยงกับกลุ่มวัยอื่น ๆ

2.1.6 ภาคีเครือข่าย ศูนย์ทุกแห่งมีภาคีเครือข่ายที่เหมือนกัน คือ เครือข่ายจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่จะร่วมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ผู้สูงอายุ แต่มีความแตกต่างระหว่างศูนย์ในประเด็นรายละเอียดของภาคีเครือข่าย เช่น ศูนย์ฯ ที่จัดตั้งในส่วนภูมิภาค มีเครือข่ายกับหน่วยงานภาครัฐและ

ภาคเอกชนในระดับท้องถิ่น (หน่วยงานปกครองท้องถิ่น หน่วยงานบริการด้านสุขภาพ สถาบันการศึกษา ราษฎร์ชาวบ้าน) ส่วนศูนย์ฯ กรุงเทพมหานคร มีเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในระดับสากล (องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ)

2.2 ปัจจัยด้านกระบวนการ (Process) กลุ่มปัจจัยที่ทำหน้าที่เป็นกลไกสนับสนุนกลุ่มปัจจัยด้านโครงสร้างให้เกิดการขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมาย ประกอบด้วย กิจกรรมบริการสารสนเทศ ช่องทางการบริการ และการประชาสัมพันธ์

2.2.1 กิจกรรมบริการสารสนเทศ ศูนย์ทุกแห่งดำเนินการบริการสารสนเทศ 2 มิติ คือ กิจกรรมบริการสารสนเทศ และการจัดการสารสนเทศ โดยในส่วนของกิจกรรมบริการสารสนเทศ ประกอบด้วย บริการการสอนหรือแนะนำ และบริการเผยแพร่สารสนเทศ เนื้อหาครอบคลุม 3 ทักษะ คือ ทักษะการเรียนรู้ ทักษะอาชีพ และทักษะการดำเนินชีวิต โดยศูนย์แต่ละแห่งดำเนินกิจกรรมบริการสารสนเทศที่มีเนื้อหาแตกต่างกันตามบริบทชุมชน

2.2.2 ช่องทางการบริการ ศูนย์ทุกแห่งมีช่องทางการบริการทั้งบริการ ณ หน่วยงาน (Onsite) และบริการนอกหน่วยงาน (ออนไลน์ บริการเคลื่อนที่)

2.2.3 การประชาสัมพันธ์ ศูนย์ทุกแห่ง มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรม ข่าวสารโดยใช้บุคคลในชุมชน (ผู้นำท้องถิ่น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน นักเรียน) การสื่อสารออนไลน์ (เฟซบุ๊ก ไลน์) มีเพียงศูนย์ฯ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ร่วมมือกับสื่อมวลชนท้องถิ่นในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร ความรู้แก่ผู้สูงอายุและประชาชนทั่วไป

2.3 ปัจจัยด้านผลลัพธ์ (Outcome) เป็นผลที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ จากการทำงานร่วมกันของปัจจัยด้านโครงสร้างและปัจจัยด้านกระบวนการ เช่น ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต คุณภาพชีวิตและสุขภาพ การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ที่ยั่งยืน การถ่ายทอดและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

การอภิปรายผลการวิจัย

ข้อค้นพบจากการวิจัยนำไปสู่การอภิปรายใน 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) สภาพปัจจุบันของการบริการสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ และ 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริการสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของการบริการสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต จำแนกดังนี้

1.1 ความหลากหลายของสารสนเทศ ผลการวิจัย สะท้อนให้เห็นสารสนเทศที่ปรากฏใน

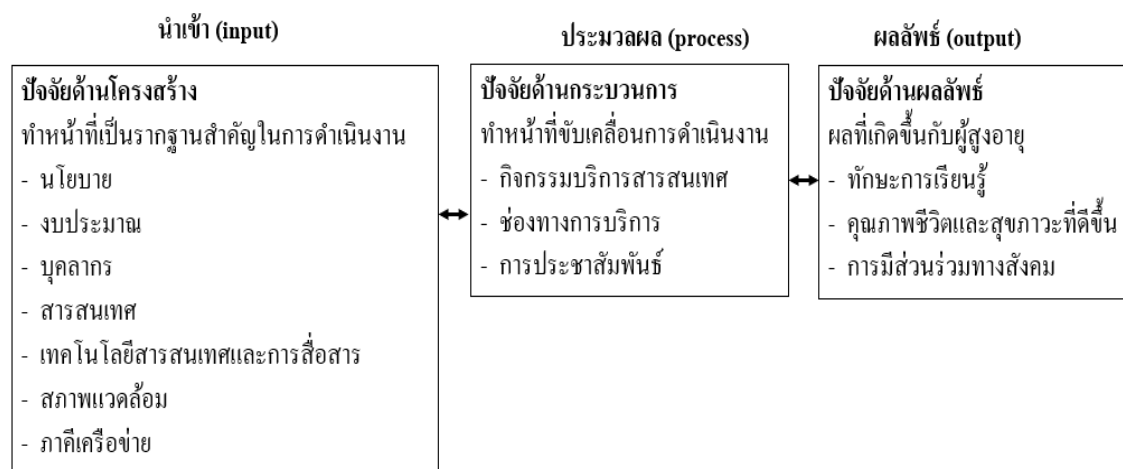
กิจกรรมบริการสารสนเทศของศูนย์เรียนรู้ผู้สูงวัยต้นแบบซึ่งครอบคลุมทักษะการเรียนรู้ ทักษะอาชีพ และทักษะการดำเนินชีวิต โดยเนื้อหาของสารสนเทศแตกต่างกันตามบริบทชุมชนสอดคล้องกับแนวคิดการสูงวัยอย่างมีพลังขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2002) ซึ่งเน้นให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในกิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และทักษะการเรียนรู้ สารสนเทศที่หลากหลายสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Knowles, 1980) ที่บ่งชี้ “ผู้ใหญ่มีลักษณะการเรียนรู้แตกต่างจากเด็ก โดยเฉพาะการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์ตรงและแรงจูงใจภายใน รวมทั้งการเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดี เมื่อสิ่งนั้นสอดคล้องกับความต้องการ” รวมทั้งสอดคล้องกับหลักการสหประชาชาติสำหรับผู้สูงอายุ (United Nations, 1991) ที่เน้นกิจกรรมส่งเสริมผู้สูงอายุ 5 มิติ ได้แก่ ความเป็นอิสระ (Independence) การมีส่วนร่วม (Participation) การดูแล (Care) การเติมเต็ม (Self-fulfilment) และการสร้างศักดิ์ศรี (Dignity) โดยกิจกรรมที่มุ่งเน้นทักษะการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตช่วยเพิ่มศักยภาพและคุณค่าของผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพและมีศักดิ์ศรี

1.2 การส่งเสริมคุณค่าของผู้สูงอายุ ศูนย์เรียนรู้ผู้สูงวัยต้นแบบดำเนินการบริการ

สารสนเทศโดยบูรณาการการจัดการสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่นตามกรอบคิดการจัดการความรู้ของ Nonaka and Takeuchi (1995) ครอบคลุม การจัดหา การรวบรวม การประมวลผล และเผยแพร่สารสนเทศ โดยส่งเสริมภูมิปัญญาของผู้สูงอายุในพื้นที่ ซึ่งเป็นการส่งเสริมคุณค่าของผู้สูงอายุในฐานะแหล่งความรู้ (Knowledge resource) สอดคล้องกับแนวคิดการสูงวัยอย่างมีพลัง (World Health Organization, 2002) และหลักการสหประชาชาติสำหรับผู้สูงอายุ (United Nations, 1991) ประเด็นการใช้ศักยภาพผู้สูงอายุให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม เพื่อสร้างความรู้สึกรับรู้คุณค่าและบทบาทสำคัญในสังคม

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริการสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สำหรับผู้สูงอายุ ผลการวิจัย พบว่า ศูนย์ทุกแห่งมีการจัดเตรียมปัจจัยที่เอื้อต่อการบริการสารสนเทศ 10 ประการ ซึ่งจำแนกเป็นกลุ่มปัจจัยตามทฤษฎีระบบ (Skyttner, 2005) 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มโครงสร้าง กลุ่มกระบวนการ และกลุ่มผลลัพธ์ ซึ่งทุกกลุ่มมีความสัมพันธ์และทำงานร่วมกันอย่างเป็นองค์รวม (Holistic) หากมีการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ย่อมส่งผลต่อกลุ่มอื่นและระบบโดยรวม แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการสูงวัยอย่างมีพลังขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2002) ที่เน้นการบูรณาการปัจจัยโครงสร้าง ทรัพยากร และเครือข่ายเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิต รวมทั้งหลักการสหประชาชาติสำหรับผู้สูงอายุ (United Nations, 1991) ที่มุ่งส่งเสริมความเป็นอิสระ การมีส่วนร่วม การดูแล การเติมเต็ม และศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุโดยอาศัยปัจจัย 3 กลุ่มในการทำงานร่วมกัน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริการสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุของศูนย์เรียนรู้ผู้สูงอายุต้นแบบ

จากภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริการสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุของศูนย์เรียนรู้ผู้สูงอายุต้นแบบจำแนกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. ปัจจัยด้านโครงสร้าง เป็นกลุ่มปัจจัยนำเข้า ทำหน้าที่เป็นรากฐานสำคัญในการดำเนินงาน หากโครงสร้างมีความมั่นคงและชัดเจน ย่อมช่วยให้การบริการสารสนเทศดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

1.1 นโยบาย การกำหนดนโยบายที่ชัดเจนและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดทิศทางบริการสารสนเทศ เพราะช่วยสนับสนุนกิจกรรมที่ต่อเนื่องและส่งเสริมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ นโยบายที่ดีเอื้อต่อการสร้างโอกาสให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้ที่เหมาะสมกับวิถีชีวิต และสามารถนำความรู้ไปปรับใช้จริง อันนำไปสู่การเรียนรู้ที่ยั่งยืน (Manheimer, 2016 as cited in Upatum, 2025, p. 20)

1.2 งบประมาณ เป็นการวางแผนและการจัดสรรเงินเพื่อใช้ดำเนินงานอย่างมีระบบ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนการบริการสารสนเทศ งบประมาณที่เพียงพอช่วยให้สามารถจัดหาทรัพยากร กิจกรรม และสื่อที่มีคุณภาพ ตลอดจนทำให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Asante, 2014; Upatum, 2025, p. 16)

1.3 บุคลากร เป็นผู้ซึ่งทำหน้าที่ขับเคลื่อนการบริการสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้

ตลอดชีวิตแก่ผู้สูงอายุ โดยบุคลากรที่มีศักยภาพจะช่วยเพิ่มคุณภาพการบริการและสร้างแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วม การมีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และทักษะการถ่ายทอด จะช่วยให้ผู้สูงอายุได้รับสารสนเทศที่ถูกต้อง เข้าถึงง่าย และสามารถนำไปใช้พัฒนาตนเองได้จริง (Findsen & Formosa, 2016, pp. 45–50)

1.4 สารสนเทศ ความรู้หรือข่าวสารที่ผ่านการจัดหา รวบรวม และเผยแพร่ในรูปแบบที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ หากสารสนเทศมีความครบถ้วนและเหมาะสมของเนื้อหา จะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของการบริการ และช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Lim & Lee, 2019, p. 104)

1.5 เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นเครื่องมือและระบบที่ช่วยให้การจัดเก็บ ประมวลผล และเผยแพร่สารสนเทศเป็นไปอย่างรวดเร็วและทั่วถึง การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริการสารสนเทศช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าถึงข้อมูล ลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ ทำให้ผู้สูงอายุสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับวิถีชีวิตยุคดิจิทัล (UNESCO Institute for Lifelong Learning, 2020; World Health Organization, 2007)

1.6 สภาพแวดล้อม พื้นที่และบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น สถานที่ปลอดภัย บรรยากาศเป็นมิตร และสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จะช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ และทำให้เกิดความต่อเนื่องในการใช้บริการสารสนเทศ (World Health Organization, 2007; Upatum, 2025, pp. 22–25)

1.7 ภาวการณ์ช่วยเหลือ ความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน บุคคล และกลุ่มต่าง ๆ ทั้งในท้องถิ่น และระดับนานาชาติ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ผู้สูงอายุ การมีเครือข่ายที่เข้มแข็งช่วยเสริมทรัพยากร ความรู้ และกิจกรรมที่หลากหลาย อีกทั้งยังสร้างความยั่งยืนให้กับบริการสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ (Narushima, 2005)

2. ปัจจัยด้านกระบวนการ เป็นกลไกการแปลง (Transformation mechanism) ปัจจัยด้านโครงสร้างไปสู่การปฏิบัติจริง หากมีกระบวนการที่หลากหลาย ยืดหยุ่นและสื่อสารได้ชัดเจน ย่อมส่งผลต่อคุณภาพการบริการสารสนเทศ

2.1 กิจกรรมบริการสารสนเทศ เป็นการออกแบบการนำเสนอความรู้แก่ผู้สูงอายุ โดยคำนึงถึงบริบทของชุมชนและความสนใจ เนื้อหาครอบคลุมทักษะการเรียนรู้ ทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ ตลอดจนสุขภาวะ กิจกรรมที่หลากหลายเหล่านี้ช่วยให้ผู้สูงอายุเกิดทักษะการเรียนรู้ที่สามารถนำไป

ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง (Knowles, 1980; World Health Organization, 2002) ตัวอย่างเช่น การอบรมการใช้สมาร์ทโฟนและสื่อสังคมออนไลน์ การเรียนรู้การดูแลสุขภาพเบื้องต้น

2.2 ช่องทางการบริการ วิธีการนำส่งข่าวสารและความรู้ไปยังผู้สูงอายุผ่านช่องทางที่หลากหลาย ทั้งภายในศูนย์ ภายนอกศูนย์ และสื่อดิจิทัล ความหลากหลายของช่องทางช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ ทำให้ผู้สูงอายุทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงบริการสารสนเทศได้อย่างเท่าเทียมและต่อเนื่อง (Upatum, 2025, p. 154)

2.3 การประชาสัมพันธ์ การสื่อสารกิจกรรม ข่าวสาร ข้อมูล และความรู้อันผ่านช่องทางบริการที่หลากหลาย (Narushima, 2005) การประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพช่วยเพิ่มโอกาสให้ผู้สูงอายุได้รับรู้ข่าวสารที่ทันเวลา และกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรม อันถือเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.4 ปัจจัยด้านผลลัพธ์ ผลที่เกิดขึ้นจากการทำงานร่วมกันของปัจจัยด้านโครงสร้างและปัจจัยด้านกระบวนการ โดยถือเป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพของบริการสารสนเทศที่ส่งผลต่อผู้สูงอายุ ทั้งในด้านการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและสุขภาวะ ตลอดจนการสร้างการมีส่วนร่วมทางสังคมอย่างยั่งยืน (Skyttner, 2005; United Nations, 1991; World Health Organization, 2002)

บทสรุป

การวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การบริการสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ จำเป็นต้องอาศัยความสมดุลของ ปัจจัยด้านโครงสร้าง กระบวนการ และผลลัพธ์ ที่เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ปัจจัยด้านโครงสร้าง เช่น นโยบาย งบประมาณ บุคลากร สารสนเทศ เทคโนโลยี สภาพแวดล้อม และภาคีเครือข่าย เป็นฐานสำคัญที่กำหนดทิศทางและความพร้อมของการดำเนินงาน ขณะที่ปัจจัยด้านกระบวนการ เช่น กิจกรรมบริการ ช่องทางการบริการ และการประชาสัมพันธ์ เป็นกลไกสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานเกิดขึ้นจริงและต่อเนื่อง

ผลที่เกิดขึ้นจากการทำงานร่วมกันของทั้งสองปัจจัยสะท้อนออกมาในรูปของ ปัจจัยด้านผลลัพธ์ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพของบริการสารสนเทศต่อผู้สูงอายุ ได้แก่ การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและสุขภาวะ การสร้างการมีส่วนร่วมทางสังคม และการถ่ายทอดภูมิปัญญาอย่างต่อเนื่อง โดยสรุป บริการสารสนเทศที่มีการออกแบบและพัฒนาบนฐานของปัจจัยเหล่านี้ จะสามารถทำหน้าที่เป็น กลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ และเป็นต้นแบบในการพัฒนาระบบบริการสารสนเทศที่เหมาะสมสำหรับการเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัย มีข้อเสนอแนะใน 2 ลักษณะ คือ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาและปรับปรุงการบริการสารสนเทศสำหรับผู้สูงอายุครอบคลุม 2 ระดับ ดังนี้

1. ระดับนโยบาย หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรกำหนดนโยบายการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุที่เป็นรูปธรรม โดยเน้นปัจจัยที่เอื้อต่อการบริการสารสนเทศแก่ผู้สูงอายุ
2. ระดับปฏิบัติการ ศูนย์เรียนรู้ผู้สูงอายุต้นแบบ ควรประเมินการบริการสารสนเทศตามกลุ่มปัจจัย เพื่อระบุจุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนา

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผลการศึกษาครั้งนี้ได้รับรู้ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริการสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตาม การศึกษาครั้งต่อไปควรมีการขยายและพัฒนาในประเด็นดังต่อไปนี้

1. การศึกษาผลกระทบของปัจจัย โดยพัฒนาและทดสอบแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (causal model) เพื่อตรวจสอบว่าปัจจัยใดมีอิทธิพลมากที่สุดต่อประสิทธิภาพการบริการสารสนเทศ รวมถึงการสร้างเครื่องมือประเมินประสิทธิภาพ เพื่อใช้ติดตามและปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง
2. การศึกษาบทบาทของครอบครัวและชุมชน เน้นการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของครอบครัวและเครือข่ายชุมชนในการสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ เพราะการเรียนรู้ไม่ได้จำกัดอยู่ที่ศูนย์เพียงอย่างเดียว แต่ยังเกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมทางสังคมและการมีส่วนร่วมของครอบครัว

References

- Amadi, H. U., & Eze, J. U. (2023). Information management practices as correlate of service delivery in special libraries in Rivers State. *Library Philosophy and Practice*, 8144. <https://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/8144>
- Asante, E. (2014). The effects of budgetary constraints on the operation of academic libraries in Ghana. *Library Philosophy and Practice*, 1138. <http://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/1138>
- Elo, S., & Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing*, 62(1), 107-115. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x>

- Findsen, B., & Formosa, M. (2016). *International perspectives on older adult education: Research, policies and practice*. Springer.
- Knowles, M. S. (1980). *The modern practice of adult education: From pedagogy to andragogy* (2nd ed.). Cambridge University Press.
- Lim, C. S., & Lee, S. H. (2019). Information behavior of older adults in community lifelong learning centers: A case study from South Korea. *Library & Information Science Research*, 41(2), 100–109. <https://doi.org/10.1016/j.lisr.2019.02.004>
- Narushima, M. (2005). ‘Payback time’: Community volunteering among older adults as a transformative mechanism. *Ageing and Society*, 25(4), 567–584. <https://doi.org/10.1017/S0144686X05003661>
- National Statistical Office. (2024). *The 2024 survey of the older persons in Thailand*. https://www.nso.go.th/nsoweb/storage/survey_detail/2025/20241209145003_27188.pdf [In Thai]
- Nonaka, I., & Takeuchi, H. (1995). *The knowledge-creating company: How Japanese companies create the dynamics of innovation*. Oxford University Press.
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2017). *The Twentieth National Economic and Social Development Plan (2017–2036)*. NESDC [In Thai]
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2023). *The Thirteenth National Economic and Social Development Plan (2023–2027)*. NESDC [In Thai]
- Shaukat, R., Naveed, M. A., Asghar, M. Z., Järvenoja, H., & Uzair-ul-Hassan, M. (2024). Measuring the nexus between information literacy, creativity, and lifelong learning in media professionals. *Administrative Sciences*, 14(12), 345. <https://doi.org/10.3390/admsci14120345>
- Skyttner, L. (2005). *General systems theory: Problems, perspectives, practice* (2nd ed.). World Scientific.
- UNESCO Institute for Lifelong Learning. (2020). *Embracing a culture of lifelong learning: Contribution to the Futures of Education initiative*. UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374112>
- United Nations. (1991). *United Nations principles for older persons*. United Nations.
- United Nations. (2002). *Madrid international plan of action on ageing*. United Nations.
- United Nations Thailand. (2025). *Thailand economic focus: Demographic change in Thailand: How planners can prepare for the future*. <https://thailand.un.org/en/96303-thailand-economic-focus-demographic-change-thailand-how-planners-can-prepare-future> [In Thai]
- Upatum, P. (2025). *Information services for the elderly* (2nd ed.). Ramkhamhaeng University. [In Thai]

World Health Organization. (2002). *Active ageing: A policy framework*.

<https://extranet.who.int/agefriendlyworld/wp-content/uploads/2014/06/WHO-Active-Ageing-Framework.pdf>

World Health Organization. (2007). *Global age-friendly cities: A guide*.

<https://www.who.int/publications/i/item/9789241547307>